

Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση στὴν Ἀχαΐα καὶ τὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Χρυσοποδαριτίσης Νεζερῶν (1820-1828) (Νίκα Πολυχρονοπούλου-Κλαδά, Δρ Ιστορίας)

Categories : [BIBΛΙΑ](#)

Date : 16 Ιουνίου, 2020

ΝΙΚΑ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΛΑΔΑ

Ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΕΝΤΗΝ ΑΧΑΪΑ
ΚΑΙ ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ
ΧΡΥΣΟΠΟΔΑΡΙΤΙΣΣΗΣ ΝΕΖΕΡῶΝ
(1820-1828)

ΑΘΗΝΑΙ 2020

ΑΘΗΝΑΙ 2020

"Ἡ ἐπανάστασις ἡ ἐδική μας δὲν ὁμοιάζει μὲ καμμίαν ἀπ' ὅσας γίνονται τὴν σήμερον εἰς τὴν Εὐρώπην. Τῆς Εὐρώπης οἱ ἐπαναστάσεις ἐναντίον τῶν διοικήσεών των εἶναι ἐμφύλιος πόλεμος. Ὁ ἐδικός μας πόλεμος ἦτον ὁ πλέον δίκαιος, ἦτον ἔθνος μὲ ἄλλο ἔθνος"

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Όλοι γνωρίζουν ότι εις τὰ ἀρχεῖα τῶν μοναστηριῶν ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ εὔρη ὑλικὸν ποικίλου περιεχομένου. Πολλὲς φορές τὸ ὑλικὸν αὐτὸ δὲν ἔχει ἰδιαιτέραν σχέσιν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ μονήρους βίου. Ἐπειδὴ, ὅμως, τὸ Εὐαγγέλιον ἐκηρύχθη εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ ἡ Ἐκκλησία ἰδρύθη εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, ἐπόμενον ἦτο εἰς τὴν πορείαν τῆς ζωῆς Της νὰ προσλάβῃ στοιχεῖα τῆς ἐπιγείου αὐτῆς βιοτῆς καὶ πολιτείας. Ἔτσι, ὄχι μόνον εἰς τοὺς βίους τῶν Ἀγίων καὶ τὰ ἱστορικὰ κείμενα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἐμπεριέχεται ἄφθονον ὑλικὸν ἱκανὸν νὰ πληροφορήσῃ περὶ τῶν πολιτειακῶν, στρατιωτικῶν, ἐμπορικῶν, βιοτεχνικῶν, βουκολικῶν, ταξιδιωτικῶν καὶ λοιπῶν ἐγκοσμίων δραστηριοτήτων τῆς ἐποχῆς των. Ἀσφαλῶς, οἱ πληροφορίες αὐτὲς δὲν συνιστοῦν πορείαν πρὸς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ συμπτωματικῶς ἐμπλέκονται εἰς τὴν ζωὴν τῶν πορευομένων πρὸς αὐτήν. Ὅμως ἡ γνώσις αὐτῶν ἐν πολλοῖς καθιστᾷ εἰς ἡμᾶς οἰκειοτέραν τὴν πολιτείαν ἐκείνων, ἐφ' ὅσον ἔτσι γνωρίζομεν τίς συνθῆκες ὑπὸ τίς ὁποῖες ἐκεῖνοι ἐπορεύθησαν.

Ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, κατ' ἀναλογίαν ἀπαντᾶται καὶ εἰς τὸν μοναχισμόν, ἐφ' ὅσον μέλος Ἐκείνης εἶναι καὶ αὐτός. Οἱ μοναχοί, διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ἐπορεύθησαν μεταξὺ τῶν συμπληγάδων τοῦ κόσμου τούτου, καίτοι κατὰ συνείδησιν διὰ τῆς ἀποταγῆς των τὸν ἠρνήθησαν. Εἰς τὴν πορείαν των αὐτὴν οἱ μοναχοὶ ὑπεχρεώθησαν, ἔστω καὶ διὰ τῆς ὥας, νὰ σχετισθοῦν μὲ τὸν καμβάν των πικρῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς των. Μάλιστα, ὡς ἔχει διαπιστωθῆ, «σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις τὰ μοναστηριακὰ ἀρχεῖα εἶναι παλαιότερα ἀπὸ τὰ μητροπολιτικά / ἐπισκοπικά καὶ τὰ ἐνοριακὰ ἀρχεῖα. Τὰ ἀρχεῖα αὐτὰ λόγῳ παλαιότητος ὡς πρὸς τὸ ἀρχεῖακό τους ὑλικὸ προσφέρουν πολὺτιμα στοιχεῖα σὲ ὅσους ἐνδιαφέρονται νὰ μελετήσουν τὴν ἱστορία μιᾶς περιοχῆς. Ὅχι σπάνια ἄλλωστε τὰ ἀρχεῖα μιᾶς μονῆς μποροῦν νὰ ἀποτελοῦν τὴν μοναδικὴν πηγὴν πληροφόρησης γιὰ τὴν οἰκονομικὴ, κοινωνικὴ, δημογραφικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου κατὰ τοὺς αἰῶνες τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας. Ἡ διαπίστωση αὐτὴ ἔχει νὰ κάνει μὲ τὸ ὅτι, ἂν καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος ἐνὸς μοναστηριακοῦ ἀρχεῖακοῦ συνόλου σχετίζεται κυρίως μὲ τὴν μονὴν ποὺ τὸ παρήγαγε ἢ ποὺ τὸ διαφύλαξε, ἐντοπίζονται σὲ αὐτὸ καὶ στοιχεῖα τῆς εὐρύτερης περιοχῆς στὴν ὁποία οἰκοδομήθηκε τὸ μοναστηριακὸ συγκρότημα, ἢ καὶ πρὸ ἀπομακρυσμένων περιοχῶν ἐξ αἰτίας τῶν μετοχίων ἢ τῶν ζητειῶν ποὺ πραγματοποιοῦσαν κατὰ καιροὺς οἱ μοναχοί» [N. Τομπρου, «Μοναστηριακὰ ἀρχεῖακὰ σύνολα: Πηγὲς τεκμηριωτικῶν ἀναζητήσεων μοναστηριακῆς περιουσίας», *Θεολογία* 90/4 (2019), σ. 79].

Ἡ γνωριμία λοιπὸν τῶν συνθηκῶν εἰς τίς ὁποῖες ἔζησαν οἱ μοναχοί, ἰδίως κατὰ τίς δύσκολες περιόδους τῆς ἱστορίας, ἔχει νὰ διδάξῃ ποικιλοτρόπως τοὺς συγχρόνους εἴτε πρὸς υἱοθέτησιν εἴτε πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ἐνήργησαν ἐκεῖνοι. Ἐντὸς αὐτῆς τῆς προοπτικῆς ἢ κ. [Νίκη Πολυχρονοπούλου-Κλαδᾶ](#), διδάκτωρ

Μεταβυζαντινής Ιστορίας, παρουσιάζει εις τὸν παρόντα τόμον ἔγγραφα ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Παναγίας Χρυσοποδαριτίσσης Νεζερῶν, τῶν ἐτῶν 1820-1828. Δι' ὃ καὶ ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς τὴν εὐχαριστοῦμεν.

[Ἀρχιμανδρίτης Νικόδημος](#)

[Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Παναγίας](#)
[Χρυσοποδαριτίσσης-Νεζερῶν](#)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῶν 200 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821, ὅσοι Ἕλληνες αἰσθάνονται τὴ βαρύτητα τῆς ἐννοίας τοῦ Ἔθνους, ὀφείλουν νὰ συμβάλουν στὴ μνήμη τῆς παλιγγενεσίας. Τότε ἦταν ἡ ὥρα τοῦ αἰμοσταγοῦς ξίφους. Σήμερα ποδοπατεῖται ἐσκεμμένα ὁ νέος Ἑλληνισμός, ὁ ὁποῖος ἐδημιουργήθη χάρις εἰς τὸ ξίφος. Στόχος τῆς ἐσφαλμένης ὁδοῦ εἶναι ἡ ἀπαιδευσία τῶν νέων γενεῶν. Κατὰ συνέπειαν, οἱ γενεές οἱ ἐπιγιγνώμενες δὲν θὰ δύνανται νὰ ὑπερασπισθοῦν τὰ πάτρια, καθόσον εἶναι πνευματικὰ ὑποβιβασμένες.

Ὅμως οἱ ἐθνομάρτυρες μᾶς ὀμιλοῦν καὶ σήμερα μὲ τὴν ἐκκωφαντικὴν σιωπὴν τους.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Χρυσοποδαριτίσσης Ἀχαΐας κεῖται στὴν περιοχὴ τῶν Νεζερῶν τοῦ Δήμου Ἐρυμάνθου. Ἔχει κτισθεῖ στὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Πείρου ἐπὶ ἐνὸς σπηλαίου τοῦ Ἐρυμάνθου, ἀπέναντι ἀπὸ τὰ χωριὰ Κάλανος καὶ Καλάνιστρα. Περικλείει ἓνα μεγάλο φυσικὸ σπήλαιο μὲ σταλακτίτες, τὸ ὁποῖο ἦταν ἀσκητήριον μοναχῶν, καθόσον ἐντὸς τοῦ σπηλαίου σώζονται ἴχνη ἀγιογραφῶν. Ἡ Μονὴ ἐορτάζει τὴν 23ῃ Αὐγούστου, ἡμέρα τῆς ἀποδόσεως τῆς ἐορτῆς τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

Δὲν εἶναι γνωστὴ ἡ χρονολογία ἰδρύσεως τῆς Μονῆς, ἀλλὰ προφανῶς τὸ ἀρχικὸ ἀσκητήριον τῶν βυζαντινῶν χρόνων ἐξελίχθη σὲ μοναστήριον μᾶλλον κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα. Τρία ὀνόματα ἀπαντῶνται ὡς πρὸς τὴν ἀπόδοση: Χρυσοποδαρίτισσα, Χρυσοποδαριώτισσα καὶ Χρυσοποδαρίτσα. Πρόκειται γιὰ τὴν Παναγία μὲ χρυσοῦς πόδες, ἡ ὁποία σπεύδει πρὸς βοήθειαν τῶν πιστῶν. Κατὰ παράδοσιν κάποιος ἀφιέρωσε εἰς τὴν παναγία χρυσοῦς πόδες, καθόσον ἐθεραπεύθη. Σώζεται στὴ Μονὴ ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας ἐπάργυρη, ἡ ὁποία φέρει ἐπιγραφή: «Μοναστήρι τῆς Χρυσοποδαρίτισσας Νεζερῶν 1800»

Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1635 ἡ Ἱερὰ Μονὴ Χρυσοποδαριτίσσης ἀνακηρύσσεται σταυροπηγιακὴ διὰ πατριαρχικοῦ σιγιλλίου τοῦ Κυρίλλου Β΄ Κονταρῆ τοῦ ἐκ Βερροίας ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. τὸ ἐν λόγῳ σιγίλλιον ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων: «... Οἱ γοῦν ἐνασκούμενοι τῇ ἐν τῇ χώρᾳ Ἐζερῶ τῆς ἐπαρχίας Παλαιῶν Πατρῶν σεβασμίας μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς καλουμένης Χρυσοποδαριτίσσης, ἱερομόναχοι καὶ μοναχοί, ἄνθρωποι κατὰ Θεὸν ζῶντες καὶ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ κοινοβιακοῦ τύπου τηροῦντες ἀκατάλυτον, βουλόμενοί τε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀνενόχλητοι μένειν... ἀπείραστοι... πρεσβείαν κοινὴν ἐποιήσαντο πρὸς τὴν ἡμῶν μετριότητα... ἐδεήθησαν αὐτῆς τὴν αἴτησιν αὐτῶν προσδέξασθαι καὶ σιγιλλιώδους γράμματος τὴν εἰρημένην σεβασμίαν μονὴν αὐτῶν ὀχυρῶσαι καὶ πατριαρχικὴν ἀποκαταστήσαι καὶ πάσῃ ἐλευθερίᾳ αὐτῇ χαρίσασθαι... Τούτου χάριν καὶ ἡ μετριότης ἡμῶν τὴν αἴτησιν αὐτῶν ἀποδεξαμένη... ἀποφαίνεται, εἶναι μὲν καὶ λέγεσθαι ἀπὸ τανῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν αὐτὴν μονὴν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου Χρυσοποδαριτίσσης τὴν ἐν τῇ χώρᾳ Ἐζερῶ πατριαρχικὴν καὶ τῆς πατριαρχικῆς ἀπολαυεῖν βοήθειας... καὶ τῷ μετοχίῳ αὐτῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τῷ ἐν τῇ χώρᾳ Χαλανδρίτζα...».

Σταυροπηγιακὴ ἀναφέρεται ἡ Μονὴ καὶ σὲ πατριαρχικὸ σιγίλλιο τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Ε΄ στὰ 1750, τοῦ Πατριάρχου Προκοπίου στὰ 1786 καὶ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε΄, τοῦ ἐθνομάρτυρος, στὰ 1798.

Ἡ μελέτη αὐτὴ περιλαμβάνει τὰ πολεμικὰ καὶ πολιτικὰ γεγονότα στὴν Ἀχαΐα καὶ στὴν περιοχὴ τῶν Νεζερῶν, τὰ ὁποῖα ἔλαβαν χώρα κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας ἀπὸ τὰ 1821 ἕως τὰ 1827. Ἡ ἐκτενὴς εἰσαγωγὴ περιορίζεται στὴν προετοιμασίᾳ τοῦ δούλου Γένους γιὰ τὴν Ἐπανάσταση, τὶς καταστροφικὰς ἐνέργειες τῶν Ὀθωμανῶν, τὶς προσωπικότητες τῆς Ἐπαναστάσεως ποὺ ἔδρασαν στὴν Ἀχαΐα, κυρίως τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ καὶ τῶν Ἀχαιῶν προκρίτων, στρατιωτικῶν καὶ κληρικῶν, τὴν πολιορκία τῶν Πατρῶν, τὰ κόμματα, τὶς φατρίες, τὶς ἔριδες, τὸν ἐμφύλιον καὶ τὶς συνέπειες τὶς ὁποῖες ὑπέστη ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἡ Ἐπανάσταση, τοὺς Φαναριώτες πρίγκιπες καὶ τὴ διάσταση ἡ ὁποία ἐδημιουργήθη μεταξὺ τῶν ἀμέσως μόλις ἀφίχθησαν στὴν Ἑλλάδα.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Χρυσοποδαριτίσσης Νεζερῶν διαθέτει πλούσιο ἱστορικὸ ἀρχεῖο, τὸ παλαιότερο ἔγγραφο τοῦ ὁποίου ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 1734. Τὸ ἀρχεῖο φυλάσσεται ἐπιμελῶς ἀπὸ τοὺς πατέρες τῆς Μονῆς. Στὸ Β΄ κεφάλαιο τῆς ἐν λόγῳ μελέτης δημοσιεύονται τὰ σωζόμενα λυτὰ ἔγγραφα ἐτῶν 1820-1828. Τὰ ἔγγραφα αὐτὰ φέρουν εἰς φῶς τὴν συμμετοχὴ τῆς Μονῆς στὸν Ἀγῶνα, τὴν αὐταπάρνηση, τὸν ἠρωϊσμὸ καὶ τὶς θυσίες τῶν μοναχῶν· ἄλλωστε αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ στόχος τῆς μελέτης μας.

Ἡ Μονὴ εἶχε προσφάτως τὴν τύχη νὰ ἀνακτῆσει τρία κειμήλια μεγάλης ἱστορικῆς

άξιας. Τò έτος 1980 είχαν κλαπεϊ με βάνουσο τρόπο δύο πατριαρχικά σιγιλλιώδη γράμματα, μολυβδόβουλλα έπι μεμβράνης. Τò πρώτο είχε σταλεϊ στην Μονή από τον Οίκουμηνικό Πατριάρχη Προκόπιο Α΄ στα 1786 και τò δεύτερο από τον Οίκουμηνικό Πατριάρχη Άγιο Γρηγόριο Ε΄, τον έθνομάρτυρα, στα 1798. Τò τρίτο ιστορικό κειμήλιο είναι ένα σουλτανικό φερμάνι έπι χάρτου, μάλλον του Όθωμανού Σουλτάνου Σελίμ Γ΄.

Τα κειμήλια αυτά άνευρέθησαν μετά από πολυετή έρευνα στο Βρετανικό Μουσειό του Λονδίνου. Είχαν πωληθεϊ έκει από ένα Γερμανό συλλέκτη. Μετά από 41 χρόνια έπανήλθαν στον εύλογημένο τόπο όπου άνήκαν.

Άκμάζει σήμερα ή Μονή, λόγω τής άκαμάτου έργασίας του καθηγουμένου και τών έν Χρυσοποδαριτίσση μοναζόντων. Η πνευματική άνθοφορία τής Μονής, ή όποία φαίνεται από τò συγγραφικό έργο τών πατέρων, όφείλεται στον Πανοσιολογιώτατο Αρχιμανδρίτη π. Νικόδημο Μπαρούση, Καθηγούμενο τής Μονής.

Από τής θέσεως αυτής εύχαριστώ τον Καθηγούμενο και τούς όσιωτάτους πατέρες, οι όποιοι μου έμπιστεύθηκαν την ταξινόμηση και δημοσίευση του άρχείου τής Μονής τους. Ίδιαιτέρως εύχαριστώ τον Όσιώτατο μοναχό π. Συμεών Γαλάνη, καθόσον πρώτος μου έπρότεινε να αναλάβω τò έργο αυτό. Τον εύχαριστώ έπίσης για τò πνεύμα συνεργασίας του, κατά την διάρκεια τής μελέτης και συγγραφής.

Και από τής θέσεως αυτής εύχαριστώ την κ. Δέσποινα Μιχάλαγα, Έπίκουρη Καθηγήτρια τής Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Άθηνών, καθώς και τον παλαιό μου φοιτητή, Καθηγητή τής Στρατιωτικής Σχολής Εύελπίδων, κ. Νικόλαο Φ. Τόμπρο, για τις πληροφορίες που μου παρείχαν περι τών ζητημάτων τής Έπαναστάσεως.

*Έν Πάτραις,
Άπρίλιος 2020*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟΥ:

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Ίστορική Είσαγωγή

Ἡ πορεία πρὸς τὴν Ἐπανάσταση

Ὁ Ἀγών. Ἔτος 1821

Ὁ Ἀγών. Ἔτος 1822

Ὁ Ἀγών. Ἔτος 1823

Ὁ Ἀγών. Ἔτος 1824

Ὁ Ἀγών. Ἔτος 1825. Ἡ δίωξη τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ

Ὁ Ἀγών. Ἔτος 1826

Ὁ Ἀγών. Ἔτος 1827

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β´

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ´

Μονόφυλλα τοῦ Ἀγῶνος (1821-1827)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ´

Πρακτικά, Ἀποφάσεις, Ἀναφορὰὶ τῶν Ἐθνοσυνελεύσεων Α´, Β´ καὶ Γ´

RESUME

ΧΑΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

INDEX DES NOMS PROPRES

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Ψηλαφώντας την των πραγμάτων αλήθεια...

<https://alopsis.gr>

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ: «Θερμές εύχαριστίες στην συγγραφέα του βιβλίου, για την άδεια παρουσίασης του πονήματός της»